

Näkökulmia luvun 10 tehtäviin ja kuviin

Kuvatehtävä: Isänmaallisen kansanliikkeen Sinimustien lausuntokuoro kiertueella 1930-luvun puolivälissä. Mitä 1930-luvun äärioikeistolle tyypillisiä piirteitä kuvassa on?

- Kuoro on järjestäytynyt sotilaallisesti. Miehet seisovat asennossa.
- Kuorolaisilla on univormut, joilla korostetaan sotilaallisuutta ja yhtenäisyyttä.
- Myös takana oleva lippu luo yhtenäisyyden tuntua.
- Miehet tekevät fasistitervehdyksen.
- Naisilla on kädet ristissä: kristillisyyden oli osa oikeiston konservatiivisia arvoja.

Kuvatehtävä: Tutki IKL:n vaalijulistetta vuodelta 1936. Millaisia vaikuttamiskeinoja julisteessa käytetään? Selvitä, miten puolueen kävi eduskuntavaaleissa 1936.

- Kuva ja teksti yrittävät hälventää rajaa oikeiston ja vasemmiston välillä. Vihtori Kosolaa muistuttava figuurihahmo lyö kättä työläisen kanssa, tavoitteena yhtenäinen kansa.
- Suomen lippu kuvaa oikeistoa isänmaan edun ajajana, rattaat symboloivat työväkeä ja myös SDP:tä, jonka symbolissa on hammasratas. Nämä kaksi tarvitsevat siis toisiaan.
- Kosolan päässä oleva sepele voi symbolisoida voittoa, sillä antiikin aikana voitokas sankari sai päähänsä sepeleen. Se voi myös kertoa äärioikeiston fasismissympatioista ja viitata Mussolinin Italiaan.

Tehtävät

1. Minkälaisia tavoitteita lapuanliikkeellä oli?

- Kommunistien toiminta on estettävä ja kiellettävä lailla.
- Maahan on saatava kuri ja järjestys; riitelevien puolueiden tilalle vahva hallitus.

2. Minkälaisia keinoja lapuanliike käytti tavoitteidensa saavuttamiseksi?

- väkivaltaa ja terroria: kirjapainojen räjäyttäminen, uhkailu, kyyditykset, murhat (ulkoparlamentaariset keinot)
- poliitikkojen painostamista ja uhkailua: talonpoikaismarssi ja kyyditykset
- propagandaa: oma lehti, joukkokokoukset

3. Pohdi, miksi osa suomalaisista hyväksyi ja osa ei hyväksynyt lapuanliikkeen toimintaa.

- Monet porvarit hyväksyivät, koska taustalla oli yleinen kommunismin ja Neuvostoliiton pelko.
- SDP ja muu työväki kritisoivat, koska lapuanliikkeen ulkoparlamentaarinen toiminta rikkoi demokratian periaatteita ja kohdistui työläisiin.
- Toisaalta myös osa porvareista kritisoi liikettä, koska laittomuuksia ei hyväksytty keinona edistää "oikeatakaan" asiaa.
- Lapuanliike kohdisti toimensa myös parlamentaarisen tien valinnutta SDP:tä vastaan.

4. Puolusta ja kritisoi väitettä: Kommunistien toiminta sai aikaan lapuanliikkeen.

Puolesta:

- Kommunistien yhteiskunnallinen toiminta pelotti porvaristoa, mikä sai lapualaiset aktivoitumaan.
- Kommunistinuorten provokatiivinen esiintyminen Lapualla synnytti kansanliikkeen.

Vastaan:

- Lapuanliike oli osa yleiseurooppalaista fasistista liikehdintää.
- Kommunistien lisäksi lapuanliikkeessä pelättiin perinteisen elämäntavan katoamista.

5. Selvitä, mitä yhteisiä piirteitä oli lapuanliikkeellä ja Euroopan muilla äärioikeistolaisilla liikkeillä.

- demokratian halveksunta
- kommunistien vastustaminen
- väkivallan ja joukkovoiman käyttäminen oman asian edistämiseksi
- johtajakultti, tosin Vihtori Kosolan auktoriteettiasema lapuanliikkeessä ei ollut kovin selvä (vrt. Juha Siltalan tutkimus lapuanliikkeestä ja kyydityksistä)
- yritys hakea ulkoista vihollista
- lapuanliikkeen poliittisella jatkeella eli IKL:llä selkeämpiä yhteyksiä Euroopan äärioikeistolaisiin liikkeisiin: Italian fasistien matkiminen pukeutumisessa, tervehtimisessä ym. ulkoisessa olemuksessa

6. Essee tehtävä: Minkälaisia uhkia Suomen demokratiaan kohdistui 1920–30-luvulla ja miten Suomi niistä selvisi?

- Äärivasemmiston uhka 1920-luvulla: kommunisteja oli vähän, ja uhka olisi voinut konkretisoitua lähinnä Neuvostoliiton tuella.
- Äärioikeiston uhka: lapuanliikkeen laittomuuden, väkivallan ja eduskunnan painostamisen aika. Tähän kuului demokratian halveksunta ja autoritäärisen johtajan kaipuu.
- IKL:llä oli samanlaiset tavoitteet, joihin pyrittiin kuitenkin demokratian keinoin.
- Suomi selvisi hyvin: Kommunistien toiminta tukahdutettiin lainsäädännöllä ja kommunistien käsissä olleiden järjestöjen lakkauttamisella. Äärioikeiston toimintaa rajoitettiin määrätietoisesti heti lapuanliikkeen kukistumisen jälkeen (ns. rauhoituslait), ja jopa IKL oltiin kieltämässä, mutta talvisodan syttyminen keskeytti hankkeen.
- Demokratiaa edisti talouskasvu ja elintason nousu, eli ihmiset olivat tyytyväisiä vallitseviin olosuhteisiin eivätkä lähteneet ääriiikkeisiin mukaan.
- Toisaalta voidaan ajatella, että kommunismin ja lapuanliikkeen kieltäminen loukkasi demokratiaa.

7. Laita seuraavat historian tapahtumat kronologiseen järjestykseen:

- e) eduskunta valitsee kuninkaan (1918)
- c) Ståhlberg valitaan presidentiksi (1919)
- f) Lex Kallio (1922)
- b) kommunistilait (1930)
- a) Mäntsälän kapina (1932)
- d) ensimmäinen punamultahallitus (1937)

8. Katso video lapuanliikkeen toiminnasta.

a) Miksi lehdistö aluksi uutisoi lapuanliikkeestä positiivisesti?

- Porvarillinen lehdistö koki lapuanliikkeen asian oikeaksi.
- Liike tuntui mahtavalta, ja lehtien kannatti olla sen takana.
- Lehdistö halusi uskoa liikkeen ajaman asian oikeaksi.
- Lapuanliike painosti lehdistöä ja liikkeen voimaa pelättiin.

b) Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että lehdistön kannatus lapuanliikkeelle heikkeni?

- Lapuanliike muuttui väkivaltaiseksi. Erityisesti muilutukset veivät liikkeeltä kannatusta.
- Lapuanliikkeen toiminta kohdistui toimittajia vastaan.
- Liike menetti valtaansa eikä siten ollut enää kiinnostava.